

Aktivita v kostce

Žák se seznámí se souvislostmi, které vedly k odsunu Němců z Československa. Pozornost se soustředí na eskalaci česko-německého konfliktu na konci války a radikalizaci postojů Čechů vůči Němcům v důsledku válečného utrpení a událostí. Žáci sledují mozaiku příběhů: příběh odsunuté Němky, Čecha schvalujícího odsun a občana, který se jako dítě odsunu vyhnul a který se považuje za Čecha. Žáci posuzují jednotlivá vyprávění a snaží se je hodnotit.

Didaktické cíle

Žáci zasadí téma odsunu Němců do širších historických souvislostí, především se seznámí s německou represivní politikou za války a porozumí dobové atmosféře, ve které byl odsun realizován.

Žáci rozumí tomu, že migrace neskončily s druhou světovou válkou, ale že válka uvedla do pohybu migrace, které skončily až dlouho po jejím konci.

Žáci interpretují individuální vzpomínky, respektují jejich svébytnost, vnímají a kriticky hodnotí jejich subjektivitu.

Časová náročnost

Příprava učitele: 30–35 min.

Práce ve vyučování: 40 min.

Seznam scén

H1.S0 Úvodní video

B1.S3 Rozhovor s Annou Grötschel

B1.S4 Komiks Organizovaný odsun

E1.S2b Rozhovor s Aloisem Klepalem II

E1.S3 Komiks Pochod smrti

I1.S5 Komiks Odsun Jánkových

D2.S1 Komiks Věšení vlajky

D2.S1 Obecní kronika a fotografie

Další materiály

Další materiály jsou dostupné online na webu Dějepis ve 21. století:

<http://www.dejepis21.cz/migrace-a-transfery>

Texty: Vzpomínky na odsun (Pracovní list 2)

Obecní kronika: Zajatci a Konfiskovaný majetek (Pracovní list 3)

Metodické podněty

Cvičení má v zásadě dva cíle: zasazení odsunu do širšího historického rámce a reflexi pamětníka jako historického média a zdroje informací o minulosti. V rámci cvičení se konfrontují dvě perspektivy: Anny Grötschel, odsunutá sudetské Němky, která se po letech vrací na místo, kde vyrůstala, a Aloise Klepala, syna komunistického funkcionáře, který je v současnosti podnikatelem. Zatímco Grötschel líčí odsun jako individuální tragédii, Klepal zdůrazňuje utrpení Čechů za války (jeho otec byl v koncentráku) a odsun vidí jako přirozený důsledek války. Za vyprávěním AG následuje komiks Organizovaný odsun, který ilustruje perspektivu odsouvaných, komplementem není pohled odsouvajících, ale vyprávění o pochodu smrti na konci války. Klepal klade odsun do jiných souvislostí.

Vyprávění Anny Grötschel cílí na reflexi a porozumění odsouvaných Němců, cílem je docílit empatie vůči odsouvaným Němcům, kteří ztrácejí své domovy a své tradice. Toto porozumění a empatii ovšem vystavíme konfrontací s vyprávěním Klepala o konci války, především o pochodu smrti. Tím ilustrujeme brutalitu režimu a odsun (aniž bychom jeho relevanci zatím hodnotili) zasadíme do tohoto kontextu. V komiksu Odsun Jánských problematizujeme Klepalovo tvrzení, že neví o žádných násilnostech při odsunu. Poslední komiks (Věšení vlajky) ilustruje jeden z důvodů dobové protiněmecké hysterie. Chronologicky předchází prvnímu prezentovanému komiksu (Organizovaný odsun) a zdůvodňuje tak chování Vachka (muž, který v tomto komiksu poukazuje na to, že „mu zabili syna“).

Hodina je založena na představení různorodých vzpomínek na jednu událost (odsun Němců) a zároveň na problematizaci každé individuální vzpomínky. Žák by si měl uvědomit subjektivitu každé takové vzpomínky. Tedy, že každá pamětnická výpověď se konstruuje v konkrétní sociální a kulturní realitě jednoho každého pamětníka, a nezohledňuje tudíž celostní perspektivu a všechny faktory, které se ke vzpomínané události mohou vztahovat.

Mozaikovitý charakter zpřístupňování jednotlivých událostí s sebou nese nutnost konstruovat souvislosti mezi jednotlivými střípky informací. Tato torzovitost cílí na rozvoj schopností žáků vytvářet kauzální řetězce a posiluje jejich deduktivní schopnosti. Torzovitost tak podporuje jejich schopnost vyvozovat obecnější závěry z dílčích informací.

Navazující aktivita je založena na práci s „opravdovými“ vzpomínkami, tentokrát ve formě textů. Koláž textů se zaměřuje nejen na popis okolností odsunu, ale i na dobové souvislosti. Závěry jejich analýzy tak mohou potvrdit závěry učiněné v předchozích fázích hodiny.

Navržený postup

Fáze 1 cca 5 minut

Uvedení do kontextu

Historický kontext

- radikalizace česko-německého vztahu (1938–1942–1945)

Kontext hry

- Hráč je v pozici památkáře, který má rozhodnout o osudu staré školy, k níž se váže řada malých příběhů místních obyvatel. Během svého šetření se s těmito osudy setkává.

Kontext postav

- Anna Grötschel: odsunutá Němka
- Alois Klepal: Čech souhlasící s odsunem, syn komunisty, podnikatel

Rozdáme pracovní listy.

Fáze 2 cca 5 minut

Německá perspektiva konce války

B1.S3 Rozhovor s Annou Grötschel + **B1.S4** Komiks Organizovaný odsun.

Obě scény na sebe navazují. Rozhovor směřujeme na školu a důvod návštěvy, téma fotografií se snažíme vyhnout – žáci pracují s pracovním listem.

Fáze 3 cca 5 minut

Česká perspektiva konce války

E1.S2b Rozhovor s Aloisem Klepalem II + **E1. S3**.

Rozhovor směřujeme k otázkám reflektujícím česko-německou historii, vyhněte se otázkám po otci nebo využití školy – žáci pracují s pracovním listem.

D1.S3 Komiks Věšení vlajky

Ilustrace důvodů, proč na konci války převažovaly mezi českou veřejností protiněmecké postoje.

Fáze 4 cca 5 minut

Reflexe komunitní poválečné paměti

D2. S1 Obecní kronika a fotografie – souběžně rozdáme Obecní kroniku v PDF.

Soustředte se na poválečný vývoj obce (s. 39–43).

Fáze 5 cca 10 minut

Vytváření myšlenkové mapy – souvislosti mezi historickými skutečnostmi a pamětníckými perspektivami.

Žáci pracují ve dvojicích a vytváří myšlenkovou mapu.

Při práci mohou využívat učebnice, popř. i jiné zdroje (internet, odbornou literaturu), mohou zohledňovat i rodinnou tradici.

Fáze 5 dle potřeby (10 minut)

Reflexe závěrů, následné aktivity.

Na závěry analýzy pamětnického vyprávění můžeme navázat analýzou textů „opravdových“ pamětníků (Pracovní list 2).

Žáci pracují ve skupinách, v jejichž rámci si sami organizují práci.